

AMICULU FAMILEI

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

JIDOVULU RATACTORIU.

— Legenda elegica. —

„Blastemu asupr'a dñei, cându intristatu odata
Jurasemi catrã ómeni o ura n'impacata,
Ce-acum si mai nainte li-am fostu pastrandu in senu. —
Cã-ci vai! de si avuse-mi silintia necurmata,
Neci cum erãm in stare cá prunci-mi se-i sustienu.
Mi-pare-lu vedu si astadi! Chiar' in acelu momentu
Se apropiã de casa-mi divinulu Salvatoru,
Cãndu fu la pòrt'a-mi stradei erã strivitu si frantu,
Abiã portandu-si crucea la locul de fiuru.

Oprindu-se in cale mi-aruncã o privire
Si-mi facu o rogare: se am compatimire,
Se-i iertu se odichnãca puçinu la pòrt'a mea.
Rogarea-i vrã a petrunde si 'n stanc'a for' sêmfire,
Din ranele-i infipte totu sânge-lu napadã
Si blandu cu umiliintia 'mi dîse: „Patimescu!“
— „Cã tine si eu inca multu suferu i dîse-i. —
Repausu n'ai, deci mergi, mergi, nu te compatimescu!“
Si ast'feliu fora mila, rogarea i respinsei.

Atunci lasã din senu-si suspine de dorere,
Si indignatu cu dreptulu asupr'a crimei mele
Mi-a dîsu: „Eu mergu, tu inse mergendu vei rataci
Pãn' voui veni eu erasi maritu si cu putere!“
De-atunci mênatu de vifuru nu 'necetu de a porni. . .
Doreri fora de capetu consuma sênulu meu;
Totu pasiulu 'mi urmãza blastemulu Lui cerescu. . . .
De câtu acest'a numai pecatu-mi e mai greu;
Si 'n veci nu-mi dã repausu, ci-mi striga se pornescu:
„Mergi! Mergi!“

Gonitu pe cãi eterne si multu ostenitòrie,
Am petrecutu prin locuri de spaima si teróre.
Trecut'am de la unu capetu alu lumii-in cel'alaltu
Grabit'am fora tienta cu fruntea ardiëtòria
Din frigulu de la poluri la ecvatorulu caldu.
Cãndu obositu de drumuri me-oprescu se siedu puçinu
Sub umbra la recóre in còdrulu destatatu,
Si a-si vrea se-adormu pe érba, la riulu cristalinu
Atunci de locu o vòce 'mi striga 'nfricosiatu:
„Mergi! Mergi!“

O mie nóue sute suntu anii vietiei mele,
Si nu m'nbetrãnira atãtea vécni grele.
Perit'a lumea vechia si multe-imperatii
De-a caror'a marire si antica putere
Ruinele spunu numai, ce-su frante de urgii.
Ori ce se-inschimba 'n lume, si-si are-alu seu destinu,
Eu singuru totu acel'a-su ce-am fostu si in trecutu,
Gonitu la t tu momentulu de unu blastemu divinu
Ce-mi striga amintindu-mi pecatulu ce-am facutu
„Mergi! Mergi!“

Amblandu vediut'am multe m rite asuprite,
Talente de sperantia in flóre vescedite, —
Vediut'am erasi reulu 'naltiatu si triumfandu.
Voi ómeni fora lege, fiintie amagite,
Cã-ci vietii de a traire in veci pe-acestu pamentu!
Nu sciti cá vietii-a-i scurta si celu nepocaitu
'Si-va luã resplat'a, cá-ci dreptu e Domnedieu,
Si dênslu nu 'ntrelasa pecatu nepedpsitu.
Esemplu vi-e blastemu-mi, ce striga 'n pasiulu meu:
„Mergi! Mergi!“

Stramosii miei crediut'a-ti cá gintea-vi se apuna? —
Neci urma se mai vede din vét'r'a mea strabuna,
De care-aveamu legate atãtea sveniri.
Cã-ci nu potu si eu óre cu-ai miei frati impreuna
Se gustu si eu repausulu eternei fericiiri?
Tu n'ai locu cu parinti-ti se jaci intr'unu mormentu,
Pamentulu nu te pòte primi in sênulu seu.
Tu vei porni in drumuri eterne pe pamentu,
Gonindu-te blastemulu ce striga-in pasiulu teu:
„Mergi! Mergi!“

Se moriu, ah Dómne! — mi-e singur'a dorintia,
Dar' mórtea pentru mine, vai! nu e cu potintia.
Sarit'am de pe tiermuri in mările adénci,
Se scapu de sub blastemulu dictatu cu-a T'a sentintia,
Sarit'am in abisuri din munti si de pe stãnci;
Luptatu-m'am cu fere — se nu mai fiu pribégu, —
Dar' si acelea inca dreptu m'au despretuiutu.
Lasatu de toti unu singuru contrariu me urmã 'n vécu,
Scapandu-me de mórte, strigãndu necontentitu:
„Mergi! Mergi!“

Rîdiîndu privii cum Isusu mori 'naltiatu pe cruce;
 Vai mie peccatosulu! Ah, Isuse preadulce,
 Ce mare mi-e dar' crim'a, nespusa e ace'a!
 Dar' pentru mine un'a sperantia mai straluce:
 Că-odinióra totusi vei sterge crim'a mea,
 Că-ci induratu esci Dómnne, nemarginitu de bunu...
 Indura-te, aibi mila de creatur'a T'a,
 Că-ci unic'a-mi sperantia in Tine mi o punu!
 Atunci apoi blastemu-ti mai multu nu-mi va strigá:
 „Mergi! Mergi!“

Vasiliu Budescu.

B A B E T ' A .

Romanu.

(Urmare.)

CAPITOLULU XVI.

Ispit'a.

Lui Tomiti'a î-i crescuseră mustetiele.

Leniti'a erá fêta mare.

Din sér'a ace'a in care am aflatu pentru prim'a data că Tomiti'a suspină dupa Leniti'a, si că acés-t'a mijea ochii cându sêmntiá că privirile lui se atiînteau pe faci'a ei, de atunci au trecutu că vre-o patru ani.

Stefanu Daftu se insurasè de multu. Nu mai dasè de atunci pela casele domnului Sasanu. De vre-o doi ani 'lu transferase chiar' din Bucuresci in unu orasiu din provincie. Nu se mai vorbiá de elu.

Babet'a 'lu uitase, fiindu-că î-i umblá gândulu dupa altulu.

Nefericitul dupe care-si aruncáse acum ochii erá Tomiti'a.

In patru ani de dile, — că-ci cetitoriulu atentu 'si va fi aducîndu aminte, că Babet'a concepuse o inclinatiune pentru Tomiti'a, tocmái in sér'a de care am vorbitu mai susu, — in patru ani de dile dara, nu avansase inca pâna la declaratiune.

Babet'a mersesè incetu, tare incetu, cá si o pisica, care vrea se prindia pe unu bietu siórece.

Tomiti'a nu sêmntise nemicu din intentiunele ei cele mârsiave. Din contra. De cându Babet'a pusesè gându reu cu Tomiti'a, acest'a prinsesè din ce in ce totu mai multa simpatia pentru dîns'a.

Cum ar' fi si fostu cu potintia a nu luá in afectiune pe o fiintia, care î-i voiá binele in modu atátu de eclatantu, precum aretá Babet'a cãtra dînsulu.

Erá cá si o mama cãtra elu, séu mai bine dîsu cá o sora, cá o prietina, ba cá o amanta — cu minte.

I-i dedeá ocaziune a se intêlni mai desu cu Leniti'a. Chiar' acestu sênguru casu ar' fi fostu de ajunsu cá se umple pe bietulu baiatu de recunoscintia nemarginita cãtra guvernanta.

Babet'a aveá unu planu infernalu.

Dându lui Tomiti'a ocaziunea de care am vorbitu, nutriá prin acestu faptu unu focu consumatoriu in anim'a tînerului. Acestu focu erá castu, erá sacru prin urmare, dar' betran'a cocheta se precepuse a aruncá pe ascunsu cãte o scãnteia de voluptate in jaraticulu celu curatu.

Intr'o séra 'lu vediusè visatoriu, suspinându lãnga Leniti'a.

„Ti-e somuu Tomitio,“ î-i dîsesè ea cu unu zimbetu provocatoriu.

„Ba nu,“ replicasè Tomiti'a.

„Dar' éta cá acum ai cascatu a diecea óra, de cându esti cu noi. Da, a diecea óra am numeratu bine.“

„Am o ferbintiéla, care me face se cascu, suntu bolnavu.“

„Ah sermanulu, én' se vedu,“ si cu aceste cuvinte î-i intinse mân'a, apoi i-o puse pe frunte. Tom'a la acésta atingere se incaldí si mai tare.

„Da, ai in adeveru caldura mare, dute de te culca.“

Tomiti'a se sculá.

Babet'a luá luminarea, cá se-lu conduca pâna la scara.

„Nópte buna domnisióra,“ dîse Tomiti'a cãtra Leniti'a.

„Nópte buna,“ replicá acést'a.

La capulu scarei Babet'a puse luminarea pe marginea balustradei si imbraciosandu pe Tomiti'a cu gingasie 'lu sarutá cu focu pe buze.

„Dormi bine scumpulu meu,“ sioptí ea estasiata.

Tom'a sêmntí unu fioru prin vinele s'ale.

Erá desceptarea pofteloru trupesci.

A dóu'a dî de-abia asceptá se insereze si se se repete o scena asemenea celei descrise.

Dar' nemtióic'a scíá cum se atítie foculu.

Nu-lu mai chiemá susu in ace'a séra.

A trei'a dî î-i facú avansuri asia incátu Tom'a 'si luá indraznêl'a a-i cere permisiunea, de a le visitá sér'a.

Babet'a triumfá.

In adeveru acésta rogare erá prim'a dovéda, cá elu va purcede necurmatu pe calea ace'a, cãtra care î-i dirigiase pasii.

De asta data Tomiti'a plecá mai de vreme.

Guvernant'a 'lu condusè éراسi pâna la scara.

Cându voi se puna josu luminarea i-se stinse, diu intemplanre dupa aparintia in realitate inse erá anume provocata acésta stingere de Babet'a.

Cum se facú intunerecu, guvernant'a scóse unu micu tiêpetu si prinsè manile lui Tomiti'a, cá de frica.

Tenerulu sêmntí resuflarea cea ferbinte a nemtióicei si sarutarea de alalta séra, o cuprinse in braçie si o sarutá de nenumerate ori.

Babet'a afectá cá unu lesinu, apoi dupa cateva momente se prefacú cá-si vine éراسi in fire si respingîndu cu bruschetia pe amagitulu tîneru, reintrá in odaia.

Tomiti'a erá desperatu.

Sermanulu credeá, cà a comisú o crima, care nu i-se va iertá neci din partea Babetei, dar' inca mai puçinu din partea Lenitiei, deca va afá despre dèns'a.

„Si faceá cele mai crude reprosiuri.

„Cum am potutu uitá eu de respectulu convenitu domniórei Babet'a, unei guvernante, unei fiintie, care cá educatrice trebuiá se-mi fie sfánta.“

„Saratulu ei de alalta séra m'a amagítu!“

„Dar' saratulu ei n'a purcesu din acelu isvoru turbure, din care a pornitu imbraçisiarea mea. Ingrigirea materna a indemnátu-o se me mángeia cu acestu gagiú de gingasie. Eu inse...!“

„Eu ficalosulu de mine, m'amu imbatatu de respiratiunea ei, si perdiendu-mi miutile, am sevérsitu o blasfemie!“

„Da, este blasfemie m'am atinsu de guvernánt'a Lenitiei cu pofté lumesci!“

„Am potutu uitá pâna intr'atát'a nu numai de datorintiele unui omu cum se cade, ci si de Leniti'a!“

Cu aste si cu alte asemenea vorbe se dojeníá bietulu baiatu, care nu poteá se dórma intrég'a nópte.

Nemtióci'a inse 'si dícea in sine:

„Acest'a-mi este siguru. Cu multu mai siguru de câtu celu dintáiu, de câtu Stefanu; cà-ci Tomiti'a este amorisatu de o fiintia pe care o cunoscú, care stá sub paz'a mea, pe care o potú guverná dupa placulu meu.“

„Leniti'a este o fiintia nevinovata. Sufietulu ei este plinu de preceptele mele, care nu o voru iertá a pardoná vre-odata unui omu, care ar' fi afátu de slabu, cá se calce credinti'a fáçia cu dèns'a.“

„Ea ar' mori mai curèndu, de câtu se faca un'a cá ast'a.“

„Tom'a inse la prim'a ocaziune va uitá de tóte.“

„Ér' cându se va desceptá in braçiele mele, atunci nu va mai poté se repasiésca nici odata.“

„Dar' én' se vedemu, merita elu óre, cá semi batu capulu dupa elu.“

„De ce nu? Este unu baiatu tèneru, vigurosú, cu minte. Stapènu-seu 'lu iubescú, pare cà este aprópe nedispensabilu.“

„Va face cariera sub conducerea mea. Va deveni preste puçinu primulu confectionistu in Bucuresci, vomu aduná bani, multi bani, si apoi vomu parasí acésta tíera selbatica, acestu orasiu afurisu. Ne vomu întórcé la Vien'a, se aretu acolo cà totusi am ajunsu la cev'a.“

„Ah, Viena.... si ah, sperantiele mele dorate din témpurile de atunci, ce v'ati facutu!“

„Sor'a-mea 'mi scrisé, cà ar' fi moritu acél'a pe care l'am iubitú cu primulu amoru. Nu si-a mai adusu aminte de mine.... dar' de copilulu nostru? Nu creðu se fi uitatu de elu, cà-ci cei din neamulu Rostenu tiènu multu la descendintii loru chiar' si la cei nelegitimi. Éta din care cauza famili'a a arangiatu lucrurile ast'felu încátu nici

nu sciú unde am nascutu de cumu se sciú unde se afla acum copilulu meu.“

„Famili'a a vrutu se se ferésca de reclamatioanele mele, si m'a despartítu pe veci de fíiulu meu.“

„Numai intemplantu mi l'ar' poté readuce. Nu-lu cunoscú, nu sciú ce nume i-a datú. Deca inse va fi pastratu cruciuliti'a ce i-am lasatu, atunci totusi s'ar' poté intemplá minunea nevediuata de famili'a Rostenu.“

„Dar' prentu ast'a ar' trebui se cutrierezu lumea, se vedu ómeni mai multi.“

„Cându voiú fi maritata mai lesne 'mi voiú poté indeplíni dorinti'a.“

Nu vomu urmari mai departe pe acésta femeia in meditatiunile ei, care luara din ce in ce o espresiune totu mai vaga, mai neintielésa. Alte evenimente ne reclama acum intrég'a nóstra atentiune.

CAPITOLULU XVII.

Testamentulu.

Erá societate vesela la cafeneau'a Svabu in Vien'a, o dróia de studentu, cea mai mare parte din ei fii Transilvaniei, se invèrtea pe acolo, care jucându la biliardu, care in carti, care cetindú jurnale, care discutându cestionele dílei.

Intr'unu coltiu intunecatú lângá o mésa rotunda siedeá unu studentu palidu, gânditoriu.

„Ce-i Ione!“ 'lu întrebá unu nou venitu asiedíndu-se lângá dènsulu.

„Nemicu,“ facú celu întrebatu pe scurtu.

„Én' asculta,“ continuá celalaltu, „nu mi-a venitu inca banii de-acasa, imprumutama cu diece fiorini.“

„Neci mie nu mi-a venitu,“ respunsé Ionu.

„Se póte?“

„Da, este asia cum í-ti spunu!“

„Ce s'a intemplatú. Tata-teu, banchierulu celu bogatu dela Stefanesci, care erá punctualu cum numai unu banchieru póte fi, se fi uitatu de tine.“

„Me întrebasi mai odinióra, ce am, cum scí!“

„Dreptu se-ti spui si eu in loculu teu asi fi fórte neliniscitu. — Hai se trecemu pela pedelu, dar' deca ne-au picatu vre-o scrisóre cu cinci sigile.“

„Ale mele nu suntu neci odata cu cinci sigile.“

„Fie dar' recomandate, víi ori ba?“

„Se mergemu.“

Cei doi studentu plecara.

Unulu dintre ei, dupa cum va fi intielésu deja lectorulu, erá Ionu Radulescu, fíiulu adoptivu alu zarafului Aristide Nusm'a dela Stefanesci.

La pedelulu universitatii, unde se predáu dela poste tóte epistótele sosite pentru studentu, Ionu gasí in adeveru o scrisóre recomandata la adres'a s'a.

„Victoria, éta banii,“ strigá celalaltu studentu.

Ionu inse nu se aretă nici decumu asia de vioosu că si soçiulu seu.

„De ce te uiti atât de cruntu in lume?“ 'lu întrebă acest'a.

„Fiindu-că epistol'a nu este din biroulu talui meu,“ replică Jonica.

„Deca nu voiesci se me imprumuti cu ace'a miseria de diece fiorini ce ti-am cerutu, spune-mi-o verde in fația, si nu-ti luá refugiulu la negatiuni,“ dîsè amicul amaritu.

Jonic'a intru ace'a rupsesse cu nerabdare invelitorea scrisorei, si gasi într'ens'a inca unu plicu sigilatu. Pe lînga plicu erá o cóla de hartia scrisa cu litere mari.

Pliculu iase portá urmatóri'a inscriptiune:

— „Cătra fiiulu meu Ioanu numitu Radulescu. A i-se predá in dñu'a cându va implini douădieci si patru de ani, ér' decá ar' mori mai nainte atunci trebue se se predee indata preotului acelei beserici, unde va fi inmormentatu.“ —

Jonic'a vediendu acésta inscriptiune uitá cu totulu de amiculu seu si de vorbele acestui'a.

Grabíá spre casa pentru a cetí in linisce hartiile, care i sosira.

Amiculu 'lu pàrasí superatu; fàra a-si luá macaru adio dela dñsul.

Jonic'a in preocupatiunea s'a nu observá nici acést'a. De-abia cându suiá treptele dela scara care conduceá in locuinti'a s'a 'si aduse aminte de elu.

„De-mi va aduce scrisorea in adevêru ceva-si bani î-i voi dá cei diece fiorini, ér' decá nu, va rabdá si elu, si pace.“

Descuiá iute usi'a odaii s'ale, intrá, 'si lapedá palari'a si punendu-se la feréstra, cetí mai ântaiu, cól'a de hartie lînga care erá alaturatu acelu plicu cu inscriptiunea misterioáa.

— „Domnulu nostru!“

asia erá scrisu in capulu cólei, apoi cu unu rîndu mai in josu urmá:

— „Mai 'nainte de tóte, dupa cumu detori'a ne face, trebue se te întrebamu de sanetatea d.-t'ale, că-ci fiindu buna se ne bucuramu si se multiamimu din sufletu atotu poternicului tata cerescu. Noi din mil'a lui Domnedieu ne aflamu bine si-ti scriemu acésta carte, fiindu-că asia ni s'a lasatu din partea acelu'i'a, care a avutu dreptulu de a ne dá porunca in acésta privintia.

Afla domnule, că nu esti nici fiiulu nostru nici alu domnului Aristide, ci a unui domnu, care vrîndu D.-diu ast'feliu, a moritu chiar' pe atunci, cându a venit domnulu Aristide cá se te iee dela noi.

Totu atunci am primitu si eu o scrisóre dela domnulu tat'a d.-t'ale impreuna cu cartea ce ti-o tramitu aici.

Ni-a scrisu si nóue ce se cuprinde in acésta carte, inse n'am ce se-ti mai vorbescu despre ast'a, că-ci vei ceti acolo.

Dara banii de care este vorba in ea, se nu-i mai lasi multa vreme la domnulu Aristide, că-ci se suna prin Stefanesci, că ar' stá reu, unu lucru de care m'amu temutu eu, chiar' de pe atunci, cându 'ti propusesè se te faci tovarasiulu lui.

Multa sanetate! De vei veni la Stefanesci cercetéza-ne si pe noi, că-ci multu de dorimu.

Eu Radu Avramu. —

Jonica percursesè aceste rînduri cu o graba febrila.

„Nu suntu nici fiiulu lui Radu, cu tóte că î-i portu numele, nici a banchierului Nusm'a cu tóte că elu m'a crescutu! 'si dîse elu desfacîndu cu degetele tremurânde scrisorea despre care spu-ne harti'a lui nenea Radu, că-i vine dela tata-seu.

Ace'a scrisóre erá unu testamentu si suná ast'feliu:

— „Iubite fiiule!

Intentiunea mea a fostu a te lasá in nesci-intia despre fatalulu defectu alu nascerei t'ale. Inse destinulu a voiitu alt'feliu. Me sîmtiu morindu si detoriu a-ti asigurá viitoriulu.

Decá asi fi traitu, te-asi fi lasatu in o fericita nesciintia ingrigindu sub velulu discretiunei de binele teu.

Amaru 'mi este, că trebue se te trediescu, dar' mai amaru, că nici acumu nu-ti potu spune numele meu, si nu potu se-ti dáu dreptulu de a-lu portá.

Pecatele tineretieloru m'au adusu in atingere cu muma-t'a, care mai vinovata cá mine, nu merita se te posiéda.

Ea nu scie unde esci, precum nu scí nici tu unde se-o gasesci.

Erta-mi acést'a crudíme: o esercitezu numai spre binele teu.

M'am ingrigitu necurmatu de prosperarea t'a trupésca, am luatú dispositiuni, cá si spiritulu teu se fie cultivatu. Vei fi crescutu dupa inclinatiunile t'ale si vei poté se-ti alegi liberu cariera t'a.

Am realisatu intregulu meu patrimoniu; face suma de treidieci de mii fiorini. Acestu capítalu este alu teu, din interesele lui vei fi crescutu, ér' cându vei implini vîrstnici'a o vei poté luá in primire dela cass'a Nusm'a si fiiu din Stefanesci. Biletulu de depunere se afla la notariulu publicu din Stefanesci, care pe bas'a acestui testamentu ti-lu va liberá in primirea t'a.

Urmédia spre intarire sigilulu meu. — Codicilu. Decá fiiu meu Ionu numitu Radulescu ar' muri inainte de a se face vîrstnicu, atunci epitrop'a basericei unde-lu va fi inmormentatu pe nefericitulu meu copilu, este rogata a redicá banii dela cas'a mai susu numita. Diuemetate din ei se-i întrebuinteze pentru facerea unui monumentu la mortemtu, ér' cu ce'alalta diuemetate se formeze unu fondu pentru ajutorarea seraciloru din comuna, care fondu se pórte numele fiiului meu.

Câte o copia legalisata de pe acestu testamentu se afla la Radu Avramu din Ulmeni, la domnulu Nusm'a si fiiu, si la notariulu publicu din Stefanesci.

Jonic'a Radulescu dupa cetirea acestui testamentu esclamá.

„Frumósa moscenire! Banii depusi la unu bancrutaru. Da, domnulu Aristide Nusm'a trebue

IN DULCE REVERIE.

se fie deja nesolvabilu, cà-ci alt'mintrea n'ar' fi intardiatu cu tramiterea costului meu lunaru.“

„Nenea Radu, — cà-ci asia trebue se-i dîcu de-aci incolo 'mi scrie se me grabescu cu redicarea baniloru dela domnulu Nusm'a, inse fàra bani de drumu, cum se esecutu acestu sfatu.“

„Lucru alu dracului. Nici nu mai potu se scriu domnulu Nusm'a se-mi tramita bani, ce se me facu!“

Tochmai cîndu Jonic'a ajunsèsè la acèsta întrebare delicata, se smâci usi'a, si studentulu de adineora, intrà la dînsulu.

„Radulescule!“ strigà acest'a.

„Ce vrei Gonescule,“ replicà Jonic'a cu nerabdare.

„Trebue se me ajuti, n'am ce mîncà, creditulu mi s'a taiatu din tôte pàrtile.“

„Se te ajutu, dar' cu ce? Nu ti-am spusu cà n'am bani!“

„Dar' ai creditu!“

„Am la birtu, inse numai pe sém'a mea si birtasiulu càrtesece deja. Nu sciu pâna cîndu 'mi va dá si mie.“

„Dar' la banchierulu tatalui teu adoptivu.“

„Acel'a-mi dà bani, numai déca cass'a Nusm'a si fiiu 'mi tramite unu biletu càtra ei?“

„Nu ti-ar' dá acuma, o sîngura data si fàra biletu.“

„Nu credu!“

„Nici déca i-ai spune, cà domnulu Nusm'a este bolnavu si de ace'a a intardiatu de asta-data cu tramiterea biletului. Asi poté merge cu tine, cà martoru.“

„Ce felu de martoru?“

„Se spui cà vinu dreptu dela Stefanesci, si cà l'am lasatu pe domnulu Nusm'a in patu.“

„Aste-su flécuri, copilarii. Dar' totusi au desceptatu in mine o ideia.“

„O ideia, care face parale?“

„Asia credu?“

„Ei bine, esecutà-o!“

„Vina cu mine!“

Cei doi studenti plecara; pentru a merge la Simonu G. Sui'a bancherulu cassei Nusm'a si fiiu.

Jonic'a cerù se vorbésca cu gerantulu cassei in afacere seriósà.

Indata fî condusu in cabinetulu procuristului. Cel'alalta studentu Gonescu remase intr'ace'a in sal'a de asceptare.

„Domnule,“ incepù Jonic'a càtra procuristulu cassei Simonu G. Sui'a, „D.-vóstre stati in relatiune cu cass'a Nusm'a si fiiu din Stefanesci!“

„Da,“ respunsè procuristulu.

„Eu pâna acumu am primitu regulatu in fiecare luna dela numit'a cassa unu biletu de 150 fiorini asupr'a cassei d.-vóstre.“

„Ah, d.-t'a esti domnulu Jonu Radulescu?“

„Da, domnule, 'mi pare bine cà memori'a d.-t'ale este atátu de buna!“

„Bine voiiti a veni la obiectu.“

„De asta-data nu mi-a sositu biletulu!“

„Sciu!“

„Avêndu inse mare trebuintia de bani, v'asiu rogà se-mi inaintati unu a contu asupr'a biletului meu obicinuitu.“

„Nu se póte!“

„Nici déca a-ti întrebà cu depesia la Stefanesci, si déca s'ar' aprobà plat'a din partea cassei Nusm'a si fiiu.“

„Nici atunci, cà-ci domnii Nusm'a si fiiu nu dispunu in acestu momentu de fonduri la noi.“

„Si nici de creditu?“

„Nici de creditu.“

Acestu respunsu, de si s'ar' fi potutu asceptà la elu, 'lu inlemnì pe Jonic'a.

Procuristulu parù a se induiosà de efectulu vorbeloru s'ale asupr'a studentului.

„Nu dispui de alte mijlòce?“

„Nu domnule, si-mi trebuescu bani pentru a plecà indata la Stefanesci! Se ve depui o garantia, cà se primescu bani de caletorie.“

„Ce felu de garantia?“

„Unu testamentu!“

„N'are nici o valòre,“ nici chiar' pentru moscenitoriu pâna ce n'a moritu testatoriu, de cum pentru unu banchieru.“

„Dar' testatoriu a moritu.“

„Asia, atunci este întrebarea déca 'lu cunòscemu noi?“

Acèsta observare aretà lui Jonic'a zadarnici'a decisiunei s'ale de-asi procurà bani, chiar' prin divulgarea secretului ce planà asupr'a nascerei s'ale.

„Nu-lu poteti cunòsce!“ respunsè elu cu unu adêncu suspiniu si in deplina desperare.

„N'aveti pe nimeni la Stefanesci, afara de cass'a Nusm'a si fiiu?“

„Pe nimeni?“

„Nici impregiuru, sunteti fàra parinti, fàra rude, fàra prietini.“

La acèsta întrebare Jonic'a 'si aduse aminte de nenea Radu, care-lu iubià cá si pe unu fiiu, de-si elu nu avusè si nu avea nici acumu sêm-tiri fiesci càtra dînsulu.

„Ba am pe... pe unu mosieru apròpe de Stefanesci, la Ulmeni.“

„Depesiaza dar' acestui'a se mérga la banc'a comerciala din Stefanesci, se depuna acolo sum'a ce voiesci a avé, pentru-cà banc'a comerciala se ti-o aviseze totu prin depesia de plata la noi.“

„Multiamescu domnule de pretiosulu sfatu.“

„Adio domnule. Cu depesi'a de avisu dela Stefanesci vei trece la cassa.“

„Intielegu, ve voiu derangià mai multu.“

„E bine, ide'a?“ întrebà Gonescu.

„Va face bani ide'a, dar' mai antaiu am se dáu si apoi se primescu pe depesia.“

(Va urmà.)

TEOCHARU ALEXI.

GANDURI ZADARNICE.

Novela populara.

I.

În Padureni e o beserica frumoasă. Lângă beserica scóla cu siese ferestri cătra ulitia. În giurulu scólei si a besericei sunt pomii oluiti de scolarii din Padureni. Preste drumu e cas'a popii coperita cu sindile si avându hornuri mari albe.

De pre beserica, scóla si cas'a parochiala ori si cine pôte judecă ce ómeni-su ómenii din Padureni.

Padurénulu cându merge la tîrgu si se în-tîlnesce cu ómeni din alte sate, povestesc cu fala despre lucrurile frumoase ce se afla la ei în satu. Déca vine vorb'a despre beserica elu se uita dreptu la omu în fația, își sucesce mustetiele si dîce: Beserica că în Padureni la noi la Români nu prea gasesci, dar' si chiertueele si ostenelele au fostu mari si multe. Tiênu minte că pre vremile cându se zideá beseric'a, de deminétia pâna séra 'lu vedeá pre Pop'a Nicolae umblându pre uliti din casa în casa cu doi jurati si chiamându pre ómeni la lucru cu carulu si cu palm'a.

Si ómenii 'lu ascultáu, cà-ci bunu omu erá la vorba si la sufletu parintele Nicolae. Carulu lui, boii lui, slugile lui, eráu cei de-autâiu cari se apucáu de lucru. Ómenii vedeáu tóte acestea, elatináu din capu si dîceáu: Ori cum, minunatu omu e pop'a nostru. Elu, gândesci cà nu se mái socotesce si la ale lui, ci totu la zidirea besericei î-i stá capulu. Ei dîceáu si faceáu si ei cá pop'a, si asia, dar' numai asia am potutu redicá sfânt'a nóstra beserica, in care cându întri î-ti uiti de tóte gândurile lumesci, si gândesci cà te affi fația 'n fația cu Domnulu Ceriului si alu paméntului.

Acestea povestindu-le Padurénulu priviá tînta in ochiulu streinului si cu acésta privire a lui pàreá a-i dîce: Vedi ce ómeni suntemu noi Padurenii?! Cu noi e de trairu si pop'a nostru e chiaru popa! D'apoi inca cându veniá vorba despre scóla. Atunci Padurénulu erá inca si mai falosu. Si sciti de ce?... Pentru-cà scia cà beseric'a cá beserica, totu se mai afla pre ici pre colo câte unu satu care pôte stá fația cu Padurenii, dar' de scóla elu sta bunu cà asia cá in Padureni pe unde locuiesce sufletu de românu nu poti gási. D'apoi dascalulu?! Ei! minunatu omu e dascalulu din Padureni. Cându începe a-ti ceti de prin gazete la noutati si a-ti spune cum mái stá lumea cea mare, l'ai totu ascultá si nici n'ai mai mánca nici n'ai mai beá.

Padurénulu dupa-ce le spuneá acestea, tusiá odata, 'si diregeá glasulu si dîceá mai departe:

— Se audi domniat'a bade si omu de omenia, pre Mariuti'a mea cum î-ti cetesce din ori-ce carte î-i pui in mâna si ce minunatu î-ti spune cà dieu 'mi dáu lacremile cându o ascultu si sêm-tiescu unu nodu în gátu, cà-ci uite asia-i firea

omenésca, cându o audu cetindu asia de frumosu, gândesci cà 'mi pare reu cà n'am învetiatu si eu carte.

Am unu fetioru la catane pre Stefanu, elu inca a învetiatu totu in satu, si cându î-lu ajunge dorulu de noi, ne scrie câte o carte de cá ai'a nu credu eu se mai póta scrie puiu de omu in lume. Apoi Mariuti'a cându merge la marturie la orasiu se duce la posta, intréba déca n'are Costanu Vasilie cev'a (cà asia me chiama pre mine), si postariulu indata î-i pune in mâna o carticica pecetluta cu céra rosie de gândesci cà cine scie ce carturariu o fi scrisu-o. Apoi se vedi sér'a dupa-ce ne-amu adunatu toti de pre la lucrurile nóstre cum Mariuti'a mea î-si aprinde lumin'a, scóte carticic'a diu sênu si ne cetesce. Si ne spune de acolo chiaru asia dupa cum se obicinuesce a spune Stefanu.

Io nu sciu cum i-se pare mumà-s'a dar' io pare cà-lu audu pre elu vorbindu cându Mariuti'a î-i cetesce scrisórea.

Hei! bade, apoi si scrie frumosu Stefanu alu meu. Mai alalta-eri capetu o scrisóre dela elu, care atâtu mi-a cetit'o Mariuti'a câtu am învetiat-o si eu pre din afora. Stefanu scriá cím asia:

Dragfi miei parinti!

În Sâmbat'a trecuta mai marii miei m'a înnaltiatu la rangulu de sergentu. Domineca deminétia m'a intîlnitu prin casarma domnulu capitanu si mi-a disu: Ei! da cum te sêm-tiesci Stefanu cu trei stele la guleru si cu ciuceuru la baionetu? Io am făcutu salutirulu obicinuitu, me-am uitatu tinta la elu in ochi si i-am disu: Bine, tare bine domnule capitanu.

— Asia si trebue, mi-a respunsu capitanulu. Am sciutu eu cà din tine s'ó alege omu care va fi spre laud'a neamului românescu. Aibi grigia Stefane pórtate bine, cà-ci românu e bravu ostasiu si tu esci românu.

Asia mi-a disu domnulu capitanu si vorbele lui au intratu la anim'a mea. Ei! dar' capitanulu e românu, pôte de aceea î-lu trage anim'a catra noi români si ne lauda neamulu... Sângele apa nu se face — ne spuneá dascalulu cându învetiámu la scóla si de abia acum am ajunsu se întielegu pre deplinu insemnatatea acestoru vorbe.

Pâna aici o tiênu minte, dîceá Costanu Vasilie, cà-ci pâna aici mi se pare cartea mai frumoasă. Asia vorbiá si asia spuneá Costanu ómeniloru; si Costanu aveá dreptu...

Strainti audu si dela alti Padureni astu-feliu de vorbe si iáu pilda dela ei, cà-ci bene vedu strainii cându trecu prin Padureni cà ce'a ce au auditu e curatulu adevéru.

Déca vre-unu caletoriu are fericirea de a merge la s. beserica din Padureni atunci na mai uita in veci ce a auditu.

Este adeca de-asupr'a tindei muieriloru unu podu cum l'aru numi alti ómeni, — dar' Padurenii 'lu numescu choru, cà-ci asia i-au învetiatu

pop'a si invetiatoriulu. Aici in Domineci si in serbatori mergu fetiorii si fetele impreuna cu cantorulu si cu dascalulu si cânta asia de frumosu, încâtu a mersu veste in lume de desfatarea ce cuprinde pre omu audîndu-i. Unii cânta mai grosu altii mai subtire, fie-care dupa cum i-a datu Domnedieu glasu, dar' tôte glasurile acestea la olalta forméza unu tonu asia de frumosu, încâtu ascultatoriulu se pare strapusu in alte lumi audîndu-i.

Dintre toti si dintre tôte inse mai frumosu si mai dulce cânta Mariuti'a lui Costanu Vasilie. Ba ea cânta in unele cântari si numai sêngura si atunci gândesci că te redica in slava, asia glasu dulce sbóra de pre buzele ei subțiri.

Si e frumósá Mariuti'a lui Costanu, mai că nu are pareche in Padureni. Dar' mai vêrtosu atunci e mai mândra cându cânta si i-se redica linu peptulu, pentru că apoi se i-se asiedie si mai linu la a dóu'a resufflare.

Ea pórtá cratintia vênêta cu vergi rosii inchisu. Pre capu are o naframutia alba cu puncte negre si in picioré nescé cisme, ce se lipescu asia de bine pre pulpele ei încâtu gândesci că-'su crescute acolo.

La gátu pórtá margele mici si in urechi cercei de argintu. Mânile ei mici cându cânta se redica adese-ori spre capulu seu pentru a-si tocmi siuvitiile de peru ce-i cadu in unde negre cá nôptea pre fruntea ei senina si alba.

Multi teneri o privescu cu doru chiaru si in s. beserica, — că-ci de, — ce se-i faci animei tineresci! ea nu cauta loculu si vremea, ci bate cu dragu cându întêlnesce pre aceea séu pre acela pre care ea î-lu doresce; si apoi vorb'a ce'a:

Dragostea mânca-o-ar' foculu,
Nu cêrca vremea si loculu.

Cându Mariuti'a cânta sêngura atunci nime nici nu resuffla în beserica, ér' fetele si mai vêrtosu fetiorii din choru privescu la ea cá la o minune scoborita din ceriuri pre pamêntu.

Intre toti Mihaiu a lui Marianu se pare a o asculta cu mai mare dragu. In ochii lui, cându o privesce, stralucesce unu focu ce l'amu poté numi foculu dragostei. Anim'a lui bate cu tarie, si faci'a lui se face rumena cá trandafirulu cându o vede si-o aude. . . Nu se uita nime la elu, dar' elu totu gândesce că toti ochii 'su indreptati spre dênసు, — gândesce că toti sciu gândurile lui. . . . gânduri dulci, gânduri de fericire.

Asia-i tinereti'a! Asia-i viéti'a! Si cene n'a fostu teneru? Cene nu scie starea omului ce-si vede fiinti'a pentru care si-ar' dá viéti'a s'a, sufletulu seu? Cene n'a sêmtitu acele bătâi curate ale animei, care dáu fericirea cea mai mare ce o póte gustá anim'a omenésca pre pamêntu? O fericiri a teneretiloru cum treceti voi! . . . De câte-ori ochii betrânului nu se umplu de lacrimi, gândindu la trecutu?! . . . La unu trecutu plinu de temeri si nadejdi; la unu trecutu care atunci ne pareá póte o nefericire, — dar'déca au trecutu anii, déca pèrulu a incaruntitu si déca anim'a a amortitu, . . . ne pare că acelu trecutu a fostu

cea de-antâia si cea din urma fericire pamêntesca. si ne face se traimu inca dile frumósé gândindu la ce'a ce a fostu si nu mai este.

In acésta vreme a fericiriloru érá Mihaiu. Pentru elu nu mai érá nimicu in lume decâtu Mariuti'a. Codrulu cu paserile, câmpulu cu florile, satulu cu fetitiile, pre elu nu-lu atrageáu. . . Cá paserile cântá Mariuti'a, cá florile de rosia si de alba totu odata érá faci'a ei, si cea mai dragalasia féta din Padureni érá ea. Tôte le aflá elu in ea. Nu-i trebuiá lui alta lume decâtu pre Mariuti'a, si Mariuti'a érá destula lume pentru elu.

Déca mergeá la jocu, elu se redicá in degete, priviá preste multime si déca nu vedeá pre cine cautáu ochii lui, 'si puneá capulu in pamêntu si porniá tristu catra casuti'a lui.

Ce-i trebuiá lui jocu? ce-i trebuiá pre-tini? ce-i trebuiá dical'a ceterasiloru? déca aceea care le dá viétiá la tôte cu fiinti'a ei, nu érá de faci'a?

Omenii-lu vedeáu si clatináu din capu, că-ci sciau ei ce bóla are Mihaiu si ceea ce sciau ei nu sciau reu.

Nime inse nu-i dícea lui Mihaiu nemic'a, că-ci vedeáu ómenii că lui nu-i placu ast'felu de povesti.

Câte odata totusi cându la lucrulu câmpului mai dáu ómenii in povesti, cându unulu mai spune un'a, altulu alt'a, printre alte vorbe câte odata i-se mai dícea si lui Mihaiu că de, si elu cá toti fetiorii trebuie se aiba pre cine-va dragu, si apoi câte o copila sprintena si rea de gura din alta parte mai raspundeá, că dieu ce se mai si face Mihaiu că n'ar' avé dragutia, cându ea scie cu buna séma că lui i-e draga cá sufletulu Mariuti'a lui Costanu Vasilie.

Atunci rosiá pâna dupa urechi, se faceá că n'aude, si schimbá vorb'a dicîndu: ba cá sufla vântulu a plóie, ba cá elu scie de buna séma cá pâna Domineca trebuie se fie vreme móle, că-i chiaru prea mare nadusiala.

Atunci fetele si fetiorii vedeáu incurcatur'a in care a caditu Mihaiu, si zimbindu schimbáu si ei vorb'a, că-ci bene vedeáu ei că ce-a dísu copiliti'a cea harnica si cu gura rea n'a dísu tocmái reu. Ér' Mihaiu vedeá că toti î-lu cunoscú și sciu că lui î-e draga Mariuti'a si nu poteá ascunde, că-ci omulu adese-ori se vinde chiaru cându gândesce că lucra mai intieleptiesce.

II.

E Joi sér'a. Afara i frigu de crépa lemnulu. Pre la stresini atêrna sloi lungi de ghiacia si pamêntulu e albu câtu vedi cu ochii. Ulitiile î-su pustêi. Numai din vreme in vreme câte unu fetioru î-si mai adapa vitele la fântân'a din mediuloculu satului.

Rumena cá o flóre si sprintena cá o caprióra, Mariuti'a lui Costanu ese in târnatiu cu unu blidu de lemnu in mâna cá se dé cucuruzu galitiloru. Cându ea ese din casa Joanu ese din grașdu si vrea se duca fênu viteloru. Dar' pâna

la clai'a de fênu este unu daniusiu de san'te pre care se jóca copii. Cându ajunge pre daniusiu Joanu cade si siap'e a i sare din capu câtu colo...

Mariuti'a î-lu vede, bate în palmi si rîde asia de tare si cu atât'a voia încâtu gâscele incepu a gâgâi, gâinele se sparie si fugu, ér' Costanu cu lelea Susana si cu Ghiti'a celu micu, dáu navala pre usia cá se véda de ce rîde Mariuti'a.

Bietulu Joanu dupa-ce cade se uita in tóte partile. Apoi aude pre Mariuti'a rîdiendu si nu-i cade chiar' bene. Cându vede inse cá toti esu din casa cá se-lu póta vedé in necasu, — ei, ce se faca si elu, — î-i vine si lui se rîda si ridu cu totii.

Dar' Mariuti'a 'si pune blidulu cu cucuruzu pre lavitia, cá-ci nu-lu mai póte tienea de rîsu. Rosiesce tóta cá o mândrenie si-'si aréta dóue síre de dinti albi cá margaritariulu. Apoi începe a spune, cum Joanu esiá tocmai atunci din grașdu cându ea a pasitu in târnatiu, si cum ea — Mariuti'a — a chiaru gânditu, cá vai! de-ar' cadé Joanu!... Apoi cum a ajunsu Joanu la daniusiu, cum s'a opintitu si s'a tiêntu pre petióre cá se nu cada si in urma numai ce totusi a caditu... Si spuneá Mariuti'a si rîdeá, ér' Joanu de pre clai'a de fênu respundeá din vreme in vreme: „Nu-i credeti, cá n'a fostu chiaru asia!“

Lui Ghiti'a î-i pareá reu cá nu l'a vediutu si elu cându Joanu a caditu, dar' cându tata-s'o Costanu i-a dîsu: Vedi Ghitia, Joanu numai din pricin'a t'a a caditu si s'a lovitu seraculu de-'lu dóre, cá-ci tu câtu-i lumea numai inceti cu san'a t'a; cându dîcu tata-s'o i-a dîsu acestea, Ghiti'a si-a drâmboiatu buzele si-a ascunsu capulu in siurtiulu Mariutiei, si a inceputu a suspiná.

— Nu plânge Ghitia draga! 'lu mângaiá Mariuti'a luându-lu in brație, — nu plânge cá la tete-t'o nu i-e nemic'a, si apoi elu de ce s'a dusu chiar' pe daniusiuulu teu? ... n'a avutu elu locu pre unde se mérga. Si dîcîndu acestea Mariuti'a ér' începe a rîde de-i dáu lacremile...

— Iá vedi-ti de lucru fêta! si dá la galitiele acelea, nu mai totu rîde de necasulu altui'a, — dîse atunci lelea Susana catra Mariuti'a, si-apoi intrá in casa cu Costanu. Atunci Mariuti'a î-si iá blidulu cu cucuruzu in mân'a stânga pre carea tienea si pe frate-s'o, ese in capulu târnatiului si incepe a strigá: Pui mam'a pui, pui, pui! si la glasulu ei din tóte partile alérga gâsce, curci, ratie si gâini.

Mariuti'a cu Ghiti'a in brație stá in mijloculu loru si priviáu. Ici cocosiulu celu mai be-trânu pre care Ghiti'a l'a poreclitu „borzoiu“ alungá pre cei mai tineri dela gràuntie, colo o gâsca fugé dupa o ratia, pre cându curcoiulu celu be-trânu 'si borzoiá penele si 'si frecá capulu aripiloru de paméntu.

Ghiti'a vediendu-le tóte acestea si-a uitatu de superarea s'a si se pareá mai veselu cá ori cându.

— Ni! ni! dîcea elu catra Mariuti'a, ni! la tâlhâroiulu de gânsacu cum a smulsu penele din cód'a cocosiului celui albu. Lasá-me se-i dáu un'a

si éca puicuti'a cea cu pene la petióre cum o alunga ratioiulu celu bârzoiatu. Éta c'o prinde!... n'o lasá Mariutia!... Hèsi!... si gâinile, ratiele, gâscele si curcile s'au imprasciatu.

— Lasá-le Ghitia! de ce le alungi? dîcea Mariuti'a vediendu galitiele imprasciate. — Ea n'a fostu audftu nemic'a din câte vorbise frate-seu chiaru la urechi'a ei, si de ace'a trezita din gândurile ei, ... l'a agraitu cá m'aspru pre Ghiti'a celu micutiu. Ghiti'a ér' a inceputu a plânge, dar' Mariuti'a erá mare maéstra intru a-lu impacá.

Ea gândeá si de ace'a n'a audftu pre Ghiti'a. Ea gândeá, cá-ci fie-care omu i-si are gândurile lui. Unulu gânduri dulci, altulu gânduri amare...

Gândurile Mariutiei nu eráu nici dulci nici amare. Dar' nu, ea nici nu gândeá nemic'a. Adeca ea nu-si scíá dá sém'a cá óre gândesce ori-ce face dar' cându se treziá scíá cá i-a fostu mintea unde-v'a si totusi nu scíá cá unde...

Si nu-i omu in lume se nu fî avutu gândurile Mariutiei. Si nu-i omu in lume se nu fî fostu fericitu si nefericitu totu-odata. Si nu-i omu in lume se nu fî iubit in viéti'a s'a...

Dar' la Ghiti'a i e frigu, elu poftesce se intre in casa. Mariuti'a sprintena cum este ea dela fire 'lu duce in casa, apoi se 'ntórce repede, fuchide gâscele 'si ratiele in cotlónene loru, se uita déca tóte-su in orîndu'ela si pornesce catra casa.

Atunci Ciobanu si cu Balanu incepu a latrá. Pre pórtá intrá unu fetioru innaltu si trifasiu cá unu craisioru. Elu se face cá nu vede pre Mariuti'a si trece catra grașdu. Dar' Mariuti'a cum e ea buna la anima, i-a fostu mila de bietulu fetioru si nu se indura se-lu lase cá se-lu latre câinii, si de ace'a începú a-i mulcomi strigându-i pre nume.

Acum'a fetiorulu ori vrea ori nu vrea trebuiá se-si faca vorba cu Mariuti'a, cá ci ea-lu aperá de câni si elu nu poteá dîce cá nu o a vediutu.

— Buna sér'a Mariutia! Nu tí-e frigu? Cum de stái afara pre gerulu est'a?

Sér'a buna Mihaiu! i dîse Mariuti'a Apoi i respunsé, cá ei nu i-e frigu si cá nu-i tocmai asia frigu precum dîce Mihaiu. Totu odata î-i istorisi cu unu zimbetu dragalasiu cum Joanu a caditu pre daniusiu, cum a rîsu ea din tóta anim'a si cum si-a asediatu ea numai acum galitiele dupa ce le-a datu graunte.

Mihaiu o priviáu cu dragu si-ar' fi totu privitu-o asia erá de dragalasia, — dar' tocmai atunci lelea Susana avea lipsa de ajutoriulu fetei si o chemá in casa.

— Haida in casa baditia! i dîse Mariuti'a si fugí la lucrulu seu.

— Cu cine vorbiái asia cu voie? întrebá badea Costanu, dupa-ce Mariuti'a intrá in casa.

— Cu Mihaiu alu lui Marianu, respunsé Mariuti'a plecându-si ochii spre paméntu.

— A si venitu Mihaiu? întrebá badea Costanu. Î-lu rogasemi se vie impreuna cu unu

altu fetioru in asta séra cá se ne ajute la sfarmatu de cucuruзу.

— Si pre cine-ai chiamatu tata? intrebà Mariuti'a repede.

— Pre cine? Ci cà î-i vedea tu cându voru veni. Pre cine am capetatu dragulu tatei, in lucruri de-astea nu ceru eu sfatulu teu.

Mariuti'a plecà capulu, cà-ci vediù cà n'a nimerit'o cu intrebarea ér' mama-s'a bagandu de séma o mênà dupa vetrariu in tinda.

In tinda se întêlnesce cu Mihaiu, cu Tom'a lui Blag'a si cu slug'a cu Joanu, cari veniáu se se apuce de sfarmatu cucuruзу. Toti trei au statu si n'au întratu déca au vediutu pe Mariuti'a. Si nu cu voi'a au facutu ei acést'a, far' Mihaiu n'a mersu cà-ci nu poteá merge. Joanu ar' fi doritu cá mai înainte de a intrá in casa Mariuti'a se mai spuna odata istori'a cu danusiulu, pre care elu a fostu cadiutu asia de reu, ér' Tom'a facea si elu cá cestia-lalti.

— Si cum a cadiutu Joanu pe danusiu intrebà Mihaiu cu glasu de jumetate.

— Ti-am spusu odata! Multiamesce-te cu atât'a dîse Mariuti'a, care erá superata si ea, càci tata-s'o nu i-a datu respunsulu asceptatu.

— Spune-mi mie Mariutio! càci mie nu mi-ai spusu, dîse atunci Tom'a puêndu ochii 'n pamentu si rosindu.

— Tie?... Ei bine, ti-oiu spune-o mai tardfu — déca poftesci, i-i respunsè Mariuti'a si intrá in casa.

Asia, asia gandì Tom'a intrandu in casa. Am sciutu eu cà pentru mine nu-si va rêci gur'a. Sciù eu cà n'am nici unu norocu in lumea ast'a!

— Pune ciubarulu in mediuloculu casei, — dicea badea Costanu lui Joanu, — si aduceți din tinda dóua scaunetie, pre care asiediati-ve scândurile. Tom'a si cu Mihaiu voru sfarîmá cu scândur'a ér' tu Joane cu palm'a. Nu-i atât'a lucru. Apoi si asia acasa n'aveti chiar' acum ce lucrá, dîse totu badea Costanu intorcîndu-se catra straini.

Indata tóte se facura precum a dîsu badea Costanu si cu totii, afara de lelea Susana si Ghiti'a, lucráu pe 'ntrecute. Déca Mihaiu gasiá vre-unu cucuruзу rosii 'lu dá Mariutiei se-lu sfarîme, dîcîndu cà ar' fi pecatu de-unu asiá cucuruзу frumosu se cada pre man'a lui. Mariuti'a rîdea din tóta anim'a, luá cucuruzulu, 'lu sfarimá si apoi cocianulu 'lu punea in siap'e a lui Mihaiu.

Atunci badea Costanu se uitá cu cod'a ochiului la ei, facea din capu linu si mesuratu. Ér' cându se întemplá se iae sama Mariuti'a cà tata-so o a vediutu, se înrosiá tóta cá papric'a, desí ar' fi doritu din totu sufletulu cá se nu rosiasca.

Apoi veniá rendulu povestiloru. Joanu erá celu mai mare maestru de povesti in Padureni. Elu 'ti potea spune trei dile si trei nopti totu o poveste, si nu spunea nici odata ce-o mai spusu. Unele guri rele diceáu cà dór' Joanu ar' fauri chiar' povesti din capulu lui; — dar' ast'a nu erá

de crediutu, — si-apoi chiar' se fie asia, déca povestile lui 'su frumóse, cui ce-i pasa?...

In asta séra, Joanu dupa ce si-a dresu glasulu, si-a datu perulu de pre frunte, si si-a strimbatu odata buzele catra Ghiti'a cá se se manie — a inceputu a spune.... Dar' atunci Ghiti'a incepe se plânga si spune mamei sale cà tete-s'o s'a strimbatu catra elu. Mariuti'a se intinde de pre pacelulu 'pre care siedeá, î-i dá vre-o câteva lui Joana, strigându tare: na, na, dá mai strimbate-i catra copilu?...

Ghiti'a vediendu-o acést'a rîde cu lacremile in ochi si i multiamitu, ér' Joanu dupa ce se face cà plânge o tíra, 'si incepe povestea ast'feliu:

Am se ve spunu ómeai de omenie povestea: „Fetei sburdalnice“ care a totu alesu si 'n urma a culesu, care rîdea de toti fetiorii ce-i esiáu in cale si batjocoriá pre tóta lumea. Si dîcîndu Jo-anu acestea se uitá cu cod'a ochiului la Mariuti'a.

Mariuti'a 'lu vede pre Joanu si i ciuda cà de ce se uita tocmai la ea cându spune povestea Fetei sburdalnice; — ci cà dóra ea nu-i sburdalnica. Tace ce tace, apoi nu se mai póte rabdá si-i dice mama-s'a cà se-i spue la Joanu se nu se mai uite numai totu la ea cându pomenesce de fat'a sburdalnica. Mama-s'a rîde si-i spune lui Joanu ce-a dîsu Mariuti'a, ér' Mihaiu 'lu lovesce preste umeru cu palm'a si-i dice: na, na, dá mai uita-te-i la Mariuti'a?...

Acum incepu cu totii a rîde chiar' si badea Costanu, care de altmintrelea raru rîdea, si Mariuti'a vede cà totu risulu est'a-i pe socotél'a ei, deci pléca capulu in pamentu si-si pune in gându cá de alta data se fie mai cu minte cá se n'o póta insielá Joanu cu povestile lui.

Dar' ce se-i faci lui Joanu déca elu batjocoritriu cum este din' firea lui, cându a ajunsu se descrie pre fat'a sburdalnica, a fostu descri's'o pre fat'a sburdalnica, a fostu descri's'o de gandii cá vorbesce despre Mariuti'a.

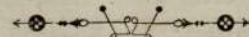
Dicea adeca Ioanu: Si nu-i erá ciuda cà erá sburdalnica si falósa fat'a din poveste, càci ce se dici, erá si frumósa. Inchipuiti-ve o fata nici in-nalta dar' nici mica! Asia buna óra cá Mariuti'a nóstra. Aveá ochi negrii ageri si sprîncene imbinatate si apoi vorb'a ce'a:

Pentru ochi cá murele
'Ncungiurái padurile,
Pentru sprîncene 'mbinate
Umbláiu tíer'a jumatatate
Si Ardealu a trei'a parte. —

Si apoi rîdea multu fat'a sburdalnica. Déca vre-unu fetioru cadeá pre ghiaçia ori in tina, ori i se întemplá alt'ceva, ea — fat'a sburdalnica — 'lu rîdea, scolá tóta lumea se véda pe nacasitulu si istorisiá la toti patiani'a, dar' nu chiar' asia cum erá, ci marindu-o feliu si forma.

(Va urmá.)

Georgiu Simu.

MEDITATIE.

— Intr' unu momentu de desgustu. —

E nópte... e tacere... si asiu vofi se cugetu,
Se scriu, se esprimu ace'a ce sênte alu meu sufletu...
Me 'ncercu... fortiezu gândirea... ideile 'mi pieru...
... Poetulu se inspira de flori, profumu, de ceru,
De sênteminte sacre de-amarulu viu profundu
De-onóre, de-amicié... talente... intr' unu cuvêntu
De totu ce este nobilu si lui i dà avêntu,
Iar' animei potera de-a sênti, de-a cântá
Si doruri si credinție ce pôte o nutriá....

Ast' feliu tristu, meditându unu june multu pateticu
Graiá catra elu insusi tienêndu 'nainte-unu peticu
Pe care ve vofi spune de ce nu potea scrie
De si-alu seu sufletu june transpira poesie,
Poetii-o spune singuru iubescu prea multu misteriu...
Sublimulu... Libertatea... de s'ar' poteá si ceriulu
Se vica Domnedierea cá se li-lu face daru
... Dar'... mai scí si atuncea ce-oru vrea se céra ér'?...
Erá unu têmpu odata cându fora-a fi ferice,
Dar' încântatu de-elu 'nsusi adeca cum am dice
Plinu de nadejdi nebune credinție, himeri mii
Traiá veselu sermanulu scriindu la poesii,
O cruda desceptare! poetulu meu iubitu
Cadiêndu din Empireu amaru s'a mai treditu!...

— „Nepasatoriu, ferice si plinu de voioisie
Erám — cându unu vêntu aspru juneti'a-mi abatú,
Si de atuncea lume meren mi-ai impusu mie
Se suferu!... Dar cine erá-i óre?... si ce voit'ai tu?..

Cá se-mi insultu dorerea dicându-mi s'o alungu...?
Se te respectu pe tine? Se-mi dau anim'a tie?
Se-mi omoru consciinti'a? Din ângeru dracu s'ajungu?
Se negu pe Domnedieu? Rspunde: n'ai vrutu asia se fie...?

Sirena blastemata! Da, vréi sângele meu,
Voiái cá adevêrulu minciuna se-lu prefaci —
Se te veneru pe tine, s'adoru pe Diulu teu...
Se uitu Sublimitatea!... oh tremuru... fugi, fugi taci!... —

Acestea suntu tentatii pe care adese-ori,
Bravatu-lea poternicu fidelu unei idei
Alu meu cugetatoru; — si care une ori
Sdrobitu de atâtea lupte se teme de pigmei!...

Ce rîsu! Derisiune! o consciintiá drépta
Se tremure de-o umbra de-unu odiosu scheletu,
Ce siovaiesce 'n lume si care nu ascépta
De câtu se se desîre. — Atunci nici unu regretu.

Nici o privire lina, dúioasa, cu iubire
Nu este n'o se fie cum n'a fostu in trecutu,
Pentru-aceste hiene ce-si dicu si omenire...
Cá mai multu se insulte pe celu ce le-a facutu!

Rovinari, 1886.

Elen'a C. Z. Rovinaru.

UNIVERSITATEA DIN COTNARU SI ALALTE
SCÓLE ROM. DIN SECL. XV—XVII.

(Urmare.)

8. Ori-cumu ar fi gubernatu inse si ori-ce
ar fi facutu si pastratu de altmîntre Despotu voda,
o fapta i redica monumentu de lauda neperitoriu.
Acést'a e infiintiarea unei universitáti, séu mai
bine dîsu inceputulu si incercarea de a infiintiá
o universitate in Cotnaru, langa dius'a cu colegiu
séu internatu pentru elevi, cu collectiuni séu mu-
see de instrumente didactice si cu o biblioteca, ce
promiteá a deveni cu tempu renumite.¹⁾

De poteri didactice se ingrigi principele Ja-
cobu Despotu, atragundu la nóu'a sa universitate
din Europ'a apuséna barbati de nu puçinu renume
literariu. Asiá pre Ioane Sommer Pirnense, carele
functiunandu ântâiu cá secretariu alu lui Despotu,
apoi cá rectoriu alu universitáti cotnariene, mai
tardfu scrise si editá si unu panegiricu asupr'a lui
Jacobu Despotu voda; éra dupa mórtea acestui-a
trecundu, ni se pare in Ardélu si asiediandu-se in
Clusiu cá profesoriu la colegiulu reformatu locale,
manuá condeiuulu in diatribele religiunarie calvi-
niano-sociniane din Transilvani'a. unde spunu cá
pestea séu cium'a i-ar fi ciuntatu firulu vietiei.
Asiá pre Casparu Pötzer (Peucerus), ginerele celeb-
rului reformatoriu Melancton, cumu si pre profes-
oriulu de matematica de la universitatea din Cra-
covi'a, Joachimu Ritec'a (Rheticus). Restulu pana
la cinci siese profesori, câti in suma minimale se
recereá la unu asiá-numitu „studiu generale“ va
se dica universitate, cari scóle superiori chiaru
cum depre acelu tempu incepura a fi numite aca-
demice,²⁾ va fi fostu suplenitu si s'ar fi suplenitu
cu tempulu de bunaséma din poteri indigene.

Cestiunatululu institutu de invetiamentu nume
de universitate i dà Alesandru Hasdeu, scriendu,³⁾
cá „domnitoriulu Jacobu Despotu a intemeiatu in
Cotnaru universitate si biblioteca renumita sub
directiunea panegiristului si vice-cancelariului seu
Sommer scl.“ Totu cá universitate lu-memoreza si
pre invetiatululu B. P. Hasdeu;⁴⁾ Wolf dincontra
lu-numesce gimnasiu.⁵⁾ Sé nu ne impedecámu inse
in acést'a, aducundu-ne a minte, cá organizatiunea
universitátiloru pre acele tempuri erá mai preste

¹⁾ I. Sommer in o. c. dice: „Plurimum omnino stu-
diis illis delectabatur (Jac. Despota), et instrumenta artis
magno undique pretio conquirebat; nec bibliothecae con-
struendae cogitationem abjecerat, quod principibus viris
eam rem plurimum ornamentis et dignitatis ad ferre habe-
ret persvasissimum; scholam item in oppido Cottavar, quod
ferme a Saxonibus et Hungaris habitatur, erigere coeperat
collectis passim ex provincia pueris, quos docere, alii, ves-
tiri ex suo curabat aerario etc.“

²⁾ Struvius Bibliotheca historiae literariae selecta,
Jenae 1763, pag. 1907—1908.

³⁾ Alesandru Hasdeu la Pumnulu Lectur. rom. Vien'a
1864, 4. 1. pag. 124.

⁴⁾ B. P. Hasdeu in periodiculu „Traianu.“

⁵⁾ Wolf Beschreibung der Moldau.

totu fórte primitiva in asemenare cu universitátele nóstre de adi. Pentru esemплу celebrele universitáti de Tubing'a si Lipsi'a se multiamia la inceputu a avé câte doi profesori pentru intréga disciplin'a medicinei; ba la universitátele svedice din Upsal'a si Lund pâna in diu'a de adi functiunéza numai câte doi profesori pentru drepturi si cinci pentru medicina. ¹⁾ De altminte insasi faptul, cá la institutul de invetiamentu din Cotnaru fure chiamati si adusi profesori de universitate, ne pare a demústrá de ajunsu, cá erá intentiunata intemeierea unei universitáti.

Ce se tiene de sistem'a si metodulu invetiatureloru in universitatéa principelui Jacobu Despotu, apoi acelea profesori cá Sommer, Pötzer si Riteca fora indoiéla le voru fi regulamentatu dupa cele vigenti pre atunci in alte asemeni „studie generali“ séu universitáti din Europ'a occidentale. Indirecte se póte deduce acést'a si din ce'a ce ne spune Sommer in desu memoratulu seu panegiricu, cá adeca Moldovenii aru fi uritu pre Despotu intre altele si pentru acea, cáci „a redicatu scóla, in care spre daun'a si perirea religiunei patriei se invétia scientie straine.“ ²⁾

Cáta lumina n'ar fi respanditu acésta scóla superióre, acésta universitate in intrég'a romanime in decursulu a preste 300 de ani de la infintierea ei in 1562 pana asta-di, daca prejudecie de totu soiulu cumu si nestabilitatea lucruriloru in Moldov'a pre acele tempuri volburóse si fortunóse nu o sugrumá inca in simbure si asiá dicundu in fasie?! Cá unu esemплу alu aieptatorulu prejudecie, éca ce scrié despre creatiunea din vorba a lui Jacobu Despotu preste unu seclu si diumetate cronicariulu Nicolau Costinu. ³⁾

„Lu-urise reu tiér'a, díce Costinu, si pentru credinti'a pravoslavnicá, cá nu o tieneá Despotu vod'a, cá la baserica raru séu niciodata nu mergeá, ce cu alte slugi petreceá. Si in Cotnaru fiindu Sasi multi pre atunci, le-a facutu baserica si scóla, si a adunatu biblioteca. Pre semne baseric'a cea stricata din Cotnaru a papistasiloru elu o-a facutu, de nu va fi si cea mare, ce stá pana astadi cu Sasi. Si aduná dascali din Tiér'a-nemtiésca si din Tiér'a-lesiésca, papistasi. De-atunci au remasu aice in tiéra la noi jesovitii si alti popi de ai basericei apusului, papistasi Erá trufasiu mare, si multe socotindu despre seue Despotu; si se semtiá se apuce domni'a Tieriei-muntenesci de la Mircea voda, si tiér'a Ardélului, avendu la acea sva svetnicu pre unu Dumitrascu Bulgaru, dicundu, cá i-s'au pogoritu din ceriu dóue cununi de aur. Oblicise intr'unu róndu Despotu voda, cá a moritu Jigmondu craiulu ungurescu (Joane Sigismundu Zapolia), si se pornise cu osti se intre in Ardél, se apuce craiea.“ ⁴⁾

¹⁾ Dr. Joh. Jos. Ign. Döllinger Die Universitäten sonst und jetzt. München 1867. pag. 10. 35.

²⁾ Joan. Sommer o. c.: „Nunc scholam ab ipso recens institui coepisse, ubi in religionis patriae perniciem doceantur peregrinae litterae.“

³⁾ Mich. Cogalniceanu Cronicele Romaniloru, I. pag. 440.

⁴⁾ Vedi si pre Joan. Sommer Vita Jacobi Despotae Moldavorum reguli, Wittebergae 1581.

Cine nu vede acumu din singuru acestu citatu pe principele cu planuri maretie si departe batatorie?!...

Altmintrea dreptu cá Despotu voda a chiamatu pre episcopulu Joane Lusiniu din Poloni'a, cá acest'a se intocmésca baseric'a romano-catolica din Moldov'a, „episcópum Johannem Lusinium informandarum ecclesiarum Romanorum gratia ex Polonia ad se vocarat“ díce Sommer; cu tóte aceste dinsulu pare a fi fostu adictu nóveloru dogme protestantice, si póte cá in cele din urma latirea si propagarea acestor'a intre Romanii moldoveni inca se-o fia intentiunatu cu infintierea universitáti din Cotnaru.

(Va urmá.)

Gregoriu Silasi.

PRIVIRE ASUPR'A LITERATUREI ROMANE.

(Urmare.)

— Eudoxiu Hurmuzachi, e coboritoru dintr'o vechia familia boerésca din Moldov'a. — Se nascú la 1812. — Elu 'si terminá studiile la universitatea din Vien'a si se distiase prin adéncimea cunoscintieloru s'ale istorice, politice si filosofice.

Déca Sincai a fostu cu dreptu cuvéntu admiratu de generatiile ce i-au succesu, pentru cronicile s'ale de mare insemnătate, nu se póte refúsá ace'a-si admiratiune si lui Hurmuzachi care intreprinse un'a din cele mai serióse si mai obositoare lucrari, culegéndu documentele cele mai stimatate privitóre la istori'a Romániloru si lucrándu oper'a neperitóre: Fragmente din Istori'a Romániloru, — care de si necompleta, stá cá o icóna vie a fapteloru strabuniloru nostri ce neobositulu Hurmuzachi s'a ostenitu se le smulga din pulberea uitare!

— V. A. Ureche, se nascú la 1834 in Moldov'a; 'si terminá studiile universitare la Parisu si Madridu. Ocupa functiuni inalte (Ministru, Deputatu, Membru alu Academiei române), si scriso o multime de opere literare. — Printre cele mai insemnate se citéza: Cronicele Romániloru, Elocinti'a Romána, Vorniculu Bucioeu si Banulu Maracine (Drama Nationala) in care desvelue inaltele cunoscintie ce posiedeá de anim'a omenésca si sentimentele s'ale de nationalitate! Stilulu seu e viu, inflacaratu, energetic si in generalu poeticu!

— B. Petriceicu Hajdeu, románu din Basarabi'a, nascutu la anul 1836 in Hotinu; 'si facú studiile la universitatea din Harcovu; participá la diferite revolutiuni in Rusi'a si cu risculu de a fi desmoscenitu, trecú in tiér'a románésca. Aci fú adesea prad'a adversitatiloru sórtei; in 1864 se casatori si din acelu momentu singur'a s'a multiemire fú de a se ocupá cu studiulu si mai cu osebite cu desvelirea trecutulu nostru istoricu.

Cunoscatóriu profundu a limbeloru europene si clasice vechi, Hajdeu este unulu din barbatii cei mai eruditi ai secolulu. Se ilustréza mai cu osebite prin: Istori'a Critica a Romániloru, opera

vasta si de unu mare interesu istoricu. Intre operele s'ale, se citéza: Ionu Vod'a celu Cumplitu, scriere in prosa; Resvanu-Voda, drama istorica in 5 acte si in viersuri; Mitologi'a Daciloru, Domni'ti'a Voichiti'a, poema in 3 cânturi etc.

În generalu, tóte operele s'ale se caracteriséza printr'unu stilu concisu, elegantu si curentu; prin urmele unoru vaste cunoscintie istorice si printr'o puternica adéncime de cunoscintie asupr'a limbei, moravuriloru, datineloru si trecutulu natiunei române.

— Ionu Ghic'a, nascutu la 1817 in Bucuresci, Beiu de Samosu, se ilustréza pe terenulu literariu cá unulu din cei mai buni prosatori, prin urmatórele scrieri: Convorbiri economice, Reorganisa-rea României si Opiniunea Constitutionala.

— Dora D'Istri'a (Elen'a Ghic'a), nascuta in 1827, fiic'a marelui banu Mihailu Ghic'a, trece de ce'a mai instruita autóre româna. — Se ilustréza prin scrierile: Femeile in Orientu, pentru care si fù numita membra in academi'a din Athen'a.

— Titu Maiorescu nascutu intre anii 1838—1839. Doctoru in filosofie si litere dela facultatea din Berlinu, licentiatu in dreptu la Parisu; stà cá unulu din cei mai eruditi scriitori ai României, si póte celu mai distinsu oratoru! Ocupa cele mai mari demnitati in statu. Criticele s'ale, Logic'a, Poesi'a româna, suntu opere literare cari 'lu imortaliséza.

— M. Zamfirescu (1839—1878), poetu distinsu, scrise mai multe articole literare de spiritu, si intre altele unu volumu de poesii: Cântece si plângeru, intre cari aflamu câte-va de o frumsetia rapitóre!

Cátu e de atingetóre si de expresiva urmatóri'a strofa din poesii'a s'a: „Cersitorulu.“

„Crestini si frati ce sunteti, uitati-ve la mine!
Nu treceti pe betránulu seracu si rogatoru, —
Cà-ci suntu strainu in lume, traiescu num'a-n suspine;
Suntu orbu, fàra potere, si-n dñu'a care vine
N'am unde se-mi plecu capulu. — Dati, dati la cersitoru!“
etc. etc.

— N. Nicoleanu, Al. Sihleanu si A. Deparatianu suntu trei talente, trei flori suave din câmpulu literaturei române, ce mânu'a mortiei le smulse de tîmpuriu din sînelu patriei loru!

Poesiile: O victima de Nicoleanu; Logodnicii mortiei si Strainulu de Sihleanu, Var'a la tiéra de Deparatianu, suntu icóne ale sufleteloru loru poetice! Fie-care din ei, ne-a lasatu câte unu volumu de poesii in care posteritatea va aflá pe adeveratii Lamartini si Alfred de Musset ai României!

— M. Eminescu; Dela acestu autoru cunos-cemu mai multe lucrari de meritu si poesii publicate in Convorbiri literare, cari insusiescu farmeculu limbagiului, o conceptie inalta si pe lînga acestea iubirea si intielegerea artei antice.

— „Mortua est“ este un'a din poesiele cele mai stimate ale lui Eminescu si in care se sîmte mai bine precis'i'a stilului si usurinti'a versificatiei.

Intre cele mai placute produceri ale literaturii române suntu si voru remané poesiele lui Sierbanescu, Macedonschi si Duiliu Zamfirescu. — Dela cele de-ântâi incercari ale lui Bolintineanu,

nu se cunoscú poesii a càroru limba se fi produsu audiului ace'a-si placere cá poesiele citatiloru autori, Lacrim'a, Nori si Chinu ale lui Sierbanescu; Noptile lui Macedonschi, Harpist'a si Don'a Pazu ale lui Zamfirescu suntu poesii de acelea ce tîmpulu nu póte sterge din memori'a generatiuniloru!

Éta câte-va esemple:

„Ah! in ochiulu teu celu negru cá o nópte fàra luna,
Eu o lacrima-am zàritu,
Si pe gur'a t'a cea bruna
Lunecându, ea s'a opritu,

„Lacrima-i o poesie ce se scrie in tacere
La tulpin'a unui doru;
Betrânu — lacrim'a-i dorere
June — lacrim'a-i amoru!“

(Din Lacrim'a de Sierbanescu.)

DIN „NÓPTEA DE APRILE.“

„A! de n'ai uitatu nemic'a din momentele trecute,
Déca nópte de Aprile ti-a remasu in suveniru, —
Vino! — vomu sorbí din cup'a fericiloru pierdute,
Dilele voru curge line dupa-alu noptiloru deliru! etc.
(Macedonschi.)

„CALULU ARABULUI.“

„Arabulu cadiuse in aspra robie,
Muschiósele-i braçie legate erá...
Elu n'o se-si mai védia nici cortu nici soçie,
Nici larg'a pustie,
Ce-n veci treierá;

Si Turcii 'lu voru duce cu dînsii 'n cetate
Si sclavu cá se fie va fi destinatu,
Si pâna ce 'n peptu-i unu sufletu va bate,
De-unu doru ce abate
Va fi dominatu!

Ér' calulu seu falnicu, usióra naluca,
Ce-n fuga se 'ntrece cu paserea 'n sboru
Si ce, la sagéta, 'nainte apuca,
In daru o se-lu duca
Sultanulu loru!

La-acésta gândire, de lacrimi pèrae
Revèrsa-a loru unda pe negru-i obrazu!...
Toti dormu!... numai lun'a plutesce balae
Scaldata 'n vapae,
Pe-unu noru de atlasu! etc.

(Macedonschi.)

Ce naratie fermecatóre! Câta simplitate si gratie in podób'a s'a!...

„Si cându se duce acasa, cu dñu'a dinpreuna,
De candel'a madónei atèrna o cununa,
Apoi usioru se pléca pe-a mamei façia muta
Si busele ei albe cu dragu i-le saruta.
Betrân'a cum o sîmte, de sînelu ei o stringe
Si plînge, si-o saruta, si-o 'ntréba si ér' plînge:

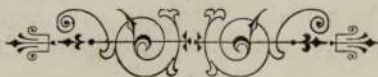
„Cum, Paola sermana, víi tu din Miramare,
Unde-ai cântatu in duo cu intristat'a mare
Suspínulu unui valu;

„Vii asta-dí se-ti duci harp'a prin ori si ce taverna,
Ti pleci frumós'a-ti frunte pe ori si care perna
La ori si care balu?

Ér' ea abia f-i respunde cu vócea ei cea stinsa:
„Dormi mama, dormi in pace, ai candel'a aprinsa!“
Din („Harpist'a“ lui Duiliu Zamfirescu.)

(Va urmá.)

A. G. DRAGHICESCU.

NUMERII 76 si 77.

— Naratiune istorica. —

(Urmare.)

Tóte bateriile din giurulu fortaretiei aruncáu mórte asupr'a atacatoriloru, atmosfer'a gemeá de bubuiturile ingrozitorie. Din partea decatra mare se aruncáu necontentitu asupra cetatiei destinate spre cadere plóie de bombe de aprinsu si granade. Tienutulú erá luminatu mai cá diu'a, siantiurile turcesci gemeáu de bubuituri, de pre mare se pareá cá unu vulcanu arunca cu furia foculu asupr'a fortaretiei. La strigatulú rusiloru se respunsé din partea turciloru prin unu „alah.“ Acelu alah resuná din partea pre unde inaintá a doua colóna de asaltu sub conducerea bravului Lasky. Numai erá nici o indoiala, acolo se luptáu cu bajonetulu. Puternica fú impresiunea ce o fece acestu cugetu asupr'a lui Suwarow, elu se credea a fi in mijloculu luptei. Cu insufletire intinse man'a drépta spre fortarétiá descoperindu-si capulu cu man'a stânga, albele-i bucle se mişcáu de ventulu de nópte. „Ucideti! ucideti!“ strigá cu vóce ragusita, cá si cându ar' fi pututu fi auditu de luptatorii indepartati. Cu graba se coborí depre colina si se aruncá in siea.

Colon'a condusa de Fedoru inaintase deja pâna la sianturi, unde ap'a ajungeá pâna subsuóra la ostasi. Foculu teribilu alu cartaciloru nu impedecá intru nemica pre bravi a implé siantiulu cu fasine. Unu ce ingrozitoriu le stá inainte, care amenintiá pierderea a multe vieti — scurtimea scariloru de asaltu. Necesitatea estrema aduce pre omu a incercá totu ce e posibilu cá se póta ajutá din necasu. Soldatii suplinescu lips'a scariloru prin implantarea bajonetelorú, pre cari se urcara desconsiderandu torentulu de focu, ce-lu versáu cu urgia asupra-le armele turcesci. Prin urcarea valului colón'a câscigase o pusetiune tare. Dupa fortiarea acestui'a ajunsera la o catena puternica de palisade, carea se intindeá spre Dunare. Grenadirii depre partea decatra apa se urcáu unii pre umerii altor'a, unde se puteáu si in desconsiderarea mortiei amenintietóre le succese a veni aprópe de acelea, ba cei mai aprópe a sari preste densele. Aprópe dupa palisade mai erá unu siantiu. Prin apa pâna subsuóra, tienendu puşcele susu preste capu trecurá bravii soldati si acést'a. Acum ajunsera la forturi. Grenadirii fanagorici asaltara unu bastionu. Ajunsé lupt'a de-a-man'a, turcii se luptáu cu spadele cá desperati. Acumu se repediáu infuriati asupr'a coloneloru ruse si pre langa totu ataculu cutezatoriu alu acelor'a le succedeá a culcá câte pre unulu la pamentu, pâna si ranitii, crutiati de invingatori, se trageáu in patru brânci si raniáu pre contrari cu hangiarele. In urma fú curatitu bastionulu de inimici si colónei i stá libera calea spre cetate. Ea inaintá spre cetate pre strad'a principala. „Asaltati cavalerulu!“ resuná o vóce, „e punctulu principalu alu fortaretiei!“

„Pentru Ddieu nu!“ strigá Fedoru in momentulú acest'a, „din asta parte nu se póte asaltá!“

Erá prea tardfu. — Bubuitulu tunuriloru, strigatulú de atacu amutíra vócea lui Fedoru. — Colón'a se aruncá cá furibunda asupr'a cavalerulu, unu focu teribilu de cartaci, care rapi viéti'a a multi bravi, primi pre rusi.

Cá desperatu alergá Fedoru in tóte partile, cautându pre generalu, dara nu lu-aflá. Elu vediu pre Mazuchelli, care radímatu de unu muru privá cu linisce la lupta.

Te conjuru, dle majoru, ajuta-mi se cautu pre generalu, cavalerulu nu se póte atacá cu succesu de ast'a parte.

Credi d-ta? díse Mazuchelli ironicu si cu recéla. Eroismulu rusu nu e nimicu cu nepotintia! Elu nu se mişcá de langa muru.

Intr'aceea vede Fedoru pre colonelulu Zalotuchin, alérge la densulu si-i impartasiesce desparerea sa. Cu mare greu succese colonelulu a abate pre combatenti dela cavaleru si a-i conduce spre unu bastionu pre care lu-ocupara mai cu puşine pierderi.

Pâna cându se luptáu rusii de ast'a parte cu norocu schimbatoriu, turcii folosindu-se de intunereculu noptiei fecerá o navala pre pórt'a benderica. Mehmet Pasia din Chilia si Achmet Luftala esira cu o céta mai multu cá de 1000 de dehlis furiosi preste mesura, precându Suwarow cu dóue regimente de cavaleria usióra alergá acolo neconsiderându mătiele (facute din fieru cu ghimpi ascutiti pentru impedecarea inaintarei trupelorú la asaltu) si gropile de lupo, cari inchideáu calea, si i atacá din cóste. Turcii mai toti cadiura de lancea casaciloru dela Donu si spad'a calaretiloru voronici. Deórace pucinií remasi in viétiá pareáu cá voru a se intari si poft'a de-a-o inchide si aceea. Suwarow demandá cavaleriei a se coborí de pre cai si a luá pedestri parte la asaltu cu lancea si cu spad'a. Manevr'a cutezatória si pâna acum ne auditá succese; cavaleri'a pedestra asaltá pórt'a si fortulu.

Acum se vedeá bine, lumin'a dílei inaintá si amiculu si inimiculu puteáu se véda cu ochii proprii gróz'a si furi'a asaltulu. Colónele de asaltu puteáu se combine mişcarile si se se apere impreuna. — De multeori colónele turce, cari nu voiáu a cede nici unu pasiu eráu luate intre dóue focuri si nimicite totalu. A-i luá cá prinsu erá cu neputintia, cá-ci se aruncáu ca nebuui asupr'a siruriloru ruse, cercandu a apucá de gútu seuu pieptu pre inimicu si ast'felu cadeáu strapunsi de bajonetu. Aspectulu cetatiei erá ingrozitoriu incátu lipsescu cuvintele pentru de a-lu puté descrie dupa meritu. Preste totu loculu focu, lupta si ucidere. Forturile desí eráu luate de catra cele 6 colóne de asaltu, cetatea nu erá luata inca, macelulu durá. Turcii se respingeáu din strada in strada, dela casa la casa fora a se predá. Ei se retrageáu incetu si in ordine in chanuri si pre bazaru. Tóta cetatea resuná de strigatele de atacu ale rusiloru seuu de

sbieratele de furia ori spaima ale celor atacati. Nime din locuitorii cetatiei nu putea se-si parasésca locuinti'a aprinsa fora cá se cada prada fierului infioratoriu. Prelanga acestea din partea decatra apa nu incetá unu momentu plói'a de bombe ori granade, cari se versáu asupra nefericitei cetati. Gemiáu barcele lui Ribas cá totu atâti'a vulcani singuratici. S'ar' insielá acel'a, care ar' crede, cá dupa ce au caditu forturile in mân'a rusiloru si in sinulu cetatiei dominá foculu, uciderea si desperarea, a caditu puterea si curagiulu turciloru. Seraskirulu Auduslu Mehemetu cadíu ce e dreptu aparându cetatea cu eroismu, dara turcii nu descuagiara, ba imanii din minaretele mosieceloru nu incetáu unu minutu a strigá si a animá pre luptatori, cá se se lupte si cada cu glorie in lupt'a sacra alui Alah. Desi se imbiá si publicá de mai multe ori pardonu din partea rusiloru, totusiu se redicáu continuu strigate de atacuri, la care respundeáu focuri ucidetórie de cartaci versate asupra navalitoriloru. Chiar' muieri inarmate cu pumnale si cutíte se aruncáu asupra soldatiloru rusi. Cavalerulu de piétra se mai sustieneá inca. Colón'a lui Livow condusa de Fedoru se apropiá din cetate, din partea de catra apa vení Ribas cu dóue batalione de grenadiri marini, o compania de venatori de câmpu si 1000 de casaci cormorskici. Aci comandá mebasis (capitanulu) cetatiei Ismailu. 2000 de janiciari, simburele armatiei, eráu sub comand'a lui. Ataculu si apararea decurgeáu cu asemenea furia si inversiunare, totusi in urma turcii fura invinsi. Acum totulu se pareá a fi gat'a. Dobeles anunciara rusiloru incetarea dela focu, unu oficieru alergá catra bazaru cu unu stindardu de pace. Si ce se vedi? Sultanulu Caplan Ghirai, alu carui curagiulu-cunoseceáu rusii din luptele mai dinainte, stá calare in midiloculu luptatoriloru sei. Elu dise parlamentariulu. „Dute si spune generalulu teu, cá 5 sultani din Crimi'a caditura cu gloria si Caplan Ghirai inca nu doresce alt'ceva, decátu se móra cá sí densii!“ Dîcîndu acestea lasá se suflereinceperea luptei.

Cu o musica adeverata asiatica navali elu in fruntea a mai multu de 2000 de turci si tatari asupra rusiloru, cu man'a proprie ucise mai multi casaci cormorskici, prindiendu dóue tunuri ruse. Cu unu sbieratu infioratoriu si cu insufletirea pentru succesulu momentanu se aruncara turcii, cá tigrii infuriati si insetati de sange, asupr'a colóneloru generariloru Lasky si Meknobs, incátu desí grenadirii inaintáu rapede spre densii cu bajonetele, totusi fura respinsi rusii. Acuma se apropiá Suwarow care conducea in persóna colón'a generalulu Budberg. Elu inaintá cu spad'a scósa, insulfetîndu sí incuragîndu pre ai sei.

(Va urmá.)

(Wachsmann.)

J. Tanco.

Cronica. — SS. Pasci in Bucuresci. In Sâmbat'a Pasciloru, la órele 12 nóptea, M. S. Regele, insoçitu de cas'a s'a civila si militara si escortatu de escadronulu de gendarmi, a mersu spre a asistá la sânt'a Inviere, care cu solemnitatea traditionala, s'a celebratu in beseric'a santei Metropolii. La acést'a ceremonie au fostu façia dnii Ministri, mai multi dni senatori si deputati, delegatiuni ale inalteloru Curti de casatiune si de compturi, ale curtiloru si tribunaleloru, dnulu Prefectu alu politiei Capitalei, dlu locotiitoriu alu Primariulu orasiulu, inaltii functionari ai Statulu si dnii oficieri generali si superiori aflati in garnisóna. O garda de onóre cu drapelu si cu musica erá insfrata in façi'a besericei. Serviciulu divinulu a fostu oficiatu de P. S. S. Archiereulu Inocentie, vicariulu santei Metropolii, incongiuratu de inaltulu cleru. Cîndu Prea Sânti'a S'a a pronuntyatu cu vintele: „Christosu a inviatu!“ chorulu a intonat unu imnu, si o salva de 101 tunuri vesteá Capitalei sânt'a Inviere a Domnului. Apoi incepù li turgi'a si M. S. Regele luá in mân'a sânt'a Cruce, inaintea carei'a s'au inchinatu toti asistentii. Conformu traditiunii stramosiesci, s'a scrisu evangeli'a sântului Ioanu, care a fostu semnata de M. S. Regele si investita cu sigilulu Statulu. In urma M. S. Regele a binevoitu a intr'uni la Palatu, in sal'a de mâncare cea mare, la dejunu, pe dnii Ministrii cu dómnele, pe inaltii functionari ai Statulu, pe dnii oficieri generali si superiori, pe P. S. S. Inocentie, Vicariulu S-tei Metropolii, precum si tóte notabilitatile cari au fostu façia la serviciulu divinulu. — Majestatea S'a conformu vechiulu obiceiulu a ciocnit uou rosii cu cei presinte.

Regele si Regin'a Romaniei s'au stramutatu la Sinai'a in castelulu Pelesiu, unde voru petrece cea mai mare parte a verei. — Aici voru primí in dílele acestea visit'a Principelui Bulgariei.

Iubirea de mama fara sémenu. Unu câne turbatu muşcá pre nepót'a principelui D. Gr. Ghic'a. Mama-s'a vediéndu acést'a si sciendu cá spre a prevení turbarea se cere inainte de tóte indepartarea sângelui infectatu, fara a se gândi câtu de puçinu, supsè câtu numai potù ran'a fiicei s'ale, espunéndu-se prin acést'a ins'asi la periculu de-a capetá turbarea. — Atátu mam'a câtu si fiic'a se afla actualminte la Paris in ingrigirea mediculu dr. Pasteur, care si pâna acum a scapatu dela turbare atâtea victime.

Notitia. — Avisu mameloru. Presidenti'a reuniunei femeiloru din Elveti'a, in urm'a unei intrebari din partea reuniunei scolare orasienesci din Zürich, in scopulu de-a intreveni in contra luxulu exageratu in imbracamintea copiiloru de scóla, a hotarítu cá se va ocupá cu cestiunea si cá in curéndu se va adresá directiuniloru de educatiune din tóte cantónele o scrisóre, in care se le invite

a dá invetiatoriloru autorisatiunea, cá se intervină în contr'a scolariloru, cari suntú îmbracati într'unu modu vatematoriu sanetatiei séu prea esageratu la moda — „Sweitzer Frauen Zeitung“ a tratatu într'unu articulu acésta cestiune cu temeuri fórté nimerite. Articulu termina ast'felú: „Ce folosescu odailé bine ventilate, spatióse, inalte ale scóleloru, déca plamânií elevéloru suntú strînsi deja de-acasa într'unu modu sistematicu cu corsete, care le reducu tali'a cá la unu vespe? Ce folosescu bancile si mesele scólei, care suntú facute dupa tóte regulele studiéloru anatomice si fisiologice, déca mititecele damicele în urm'a toaletéloru lorú absurde nici nu potú siedé cum se cade? Scól'a încarca societatea cu cheltueli si cu sarcini, si imprudenti'a sêngura lucréza directu tomái în contra folosului“.

Pseudo-sorii. „Journal de St. Petersburg“ ne spune cá în 11 Aprilie s'a observatu la Petersburg fenomenulu meteorologicu de totu raru a pseudo-soriloru. Puçinu dupa amédi se formase împregiurulu sórelui unu cêrcanu de unu diametru asia de considerabilu, încátu marginea lui interióra atingeá orizontulu. Pe marginea esterióra a acestui cêrcanu la inaltímea sórelui, se zariá doi pseudo-sori destulu de stralucitori dela cari, din ambele parti ale cearcanului, plecáu nisce drugi luminosi orizontali, de o intensitate care se slabiá cu cât se departá de adeveratulu sóre. — Acestu fenomenu s'a observatu în conditiuni de temperatura cu totulu exceptionale pentru sesonu. Termometrulu centigradu arata la umbrá +18°; temperatur'a mijlocie a dîlei a fostu +10° centigrade. — A dou'a dî, 31 Martie, asta mijlocie s'a redicatu la +11°7 centigrade, de vreme ce dupa 2 ceasuri d. a. termometrulu se suise la +12°1. De 150 ani, decându se facu observatiuni termometrice, temperatur'a nu s'a redicatu nici odata asia de susu în lun'a lui Martie.

PROCESELE DE PRESA ALE DIUARIULUI TRIBUNA. Tocmai la inchiarea numerului primimu din Clusiu urmatóri'a telegrama de dato 12 Maiu non. În procesulu antain alu Tribunei pertractatu eri Joann Slaviciu s'a dechiaratu nevinovatu é' in procesulu alu doile pertractatu adi s'a dechiaratu de vinovatu si s'a condamnatu la muleta banala de una sutá fl. v. a. — Corneliu Popu Pecurariu în ambele s'a dechiaratu de vinovatu si s'a condamnatu la unu anu de închisóre si platirea speséloru procesuali.

Diuaristicu. — Invitare de prenumeratiune la „Convorbiri Pedagogice.“ Revista pentru educatiune si instructiune. Cu incepere dela 1 Maiu vechiu a. c. va aparé în Satulu Nou o revista lunara pedagogica intitulata „Convorbiri Pedagogice.“ redigeata de invetiatorii P. Stoic'a si I. Popu Reteganulu n. Lasamu se urmeze aci prospectulu acestei întreprinderi literare. — 1. Fie-care Nr. în 8° cu invalidóre va cuprinde: unu portretu fotolitograficu alu unui invetiatoriu séu altu barbatu de scóla românu, biografi'a acestui'a, 2—3 articoli pedagogici-didactici, 1—2 articoli de foiletonu din viéti'a pedagogica sociala, unu articulu din higien'a poporala séu altu ramu de sciintia, cronic'a lunara despre tóte mişcarile pedagogice — în forma de foiletonu, revist'a diareloru pedagogice, curieru bibliograficu, anecdote din viéti'a prunçiloru, mosaicu (feliurimi interesante), întrebări si respun-

suri de ale abonatiloru, gâciturí si telefonulu redactiei. — 2. Pretiulu de abonamentu pe anulu 1886 este 2 fl. v. a. O parte din veni.ulu curatu alu acestei reviste este destinatu pentru ajutorarea scólei super. de fetitice ce se infintéza în Sibiu prin Asociatiunea transilvana. — 3. Fie-care abonatu în casu de morbu este îndreptatitu a cere consiliu medicalu gratuitu dela unu medicu practicu câscigatu de redactia spre acestu scopu. — 4. Abonatii „Convorbiriloru Pedagogice“ potú prenumerá „Cartile Saténului Românu“ cu pretiulu scadiutu la 1 fl. pe anu, é' „Preotulu Românu“ cu 3 fl. în locu de 4 fl. Totu la administrati'a „Convorbiriloru Pedagogice“ abonatii potú procurá cu pretiuri scadiute o multíme de carti. — 5. 10 exemplare din „Convorbiri Pedagogice“ se trimitu gratisu si franco la diece invetiatori pensionati, eventualu la altii lipsiti de midiolóce, în care cauza cererile (atâtu dincolo câtú si dincóce de Carpati) suntú a se adresá la Redactia celu multu pâna la 28 Maiu n. a. c. — 6. Desú pretiulu abonamentului, e fórté micu, cá-ci numai portretele cu facsimilulu de subscriere au o valóre mai mare decâtu pretiulu abonamentului totusi, déca se voru aduná multi abonati, la sfêrsítulu anului le vomu trimite gratisu si franco unu tablou fotolitograficu dupa unu desemnu escelentu alu unui pictoru românu reprezentându pe Georgiu Lazaru. Acestu tablou sênguru se vinde în altu locu cu 2 fl. — Banií de prenumeratiune si scrisorile suntú a se adresá la Redacti'a si Administrati'a „Convorbiriloru Pedagogice“ în Satulu-Nou (Banatu-Ujfalú).

Deslegarea Gâciturei din nrulu 6.

= Vioréu'a. =

Deslegarea Omonimului din nrulu 6.

= Constantinopolu. =

Ambele le-au deslegatu numai domnişórele Elisabet'a Szabó din Madarász si Elen'a Negrutiú-Câmpianu din Elisabetopole, càror'a li-s'au si trimisu premiéle designate.

Deslegarea Gâciturei nrice din nrulu 7.

= Julianu Grozescu =

Bene o au deslegatu: Dómnele si domnişórele Mari'a Bozacu n. Dumbrava, Emil'i'a Onciu n. Ciavoschi, Persid'a Hazsiciu si Elen'a Popescu.

Premiulu Pau dobânditu: Dómn'a Mari'a Bozacu n. Dumbrava în Mocui.

Gacituri numerice.

De Eugeniú Suciu.

I.

- 1, 14, 8, 2, 7, În Ardealu unu orasiu mare.
3, 5, 10, 13, 4, 9, Ea nu crutia slabu nici tare.
9, 3, 5, 10, 15, Patriei suntemu detori.
2, 4, 10, 11, 9, Din tîgani scóte fiori.

1—15 { A fostu unu zelosu barbatu
Ce-n veci va fi neuitatu!

II.

- 3, 2, 11, 18, E fapta buna la crestinu.
11, 15, 9, 8, 6, 14, 18, 5, 17, 18, O doresee ori-ce Ro-
[mânu.
11, 20, 3, 12, 16, 14, 18, 14, 10, 6, 7, 20 11, 20, E o fóia
[românesca.

- 7, 20, 9, 4, 6, 17, 18, La mame se nu lipséa.
1, 10, 6, 20, Puçini din elu n'a gustatu.

1—20 { Unu barbatu escelinte
Cu insusfri eminente,
Nu de multu au repausatu.

Terminulu pentru deslegare e 18/30 Maiu a. c. Intre deslegatori se voru sortiá carti, icóne si alte lucruri de valóre

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: **Niculae Fekete Negrutiú.**

Gherl'a. Imprimari'a „Aurora“ p. A. Toderanu.

Promosujvan